

N:o 13.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1909, kl. 2 e. m.

Memorial, angående åtgärder för anskaffande af ny tomt för riksbanksbyggnad i Kristianstad.

Fullmäktige i riksbanken hafva till utskottet aflåtit en den 25 februari 1909 dagtecknad, så lydande framställning:

»Vid sistlidne års riksdag förekom fråga om rätt för telegrafverket att af riksbanken inköpa det hus i Kristianstad, där riksbanken och telegrafens för närvarande äro inrymda, för ett pris af kr. 173,000. Fullmäktige anse sig i princip kunna tillstyrka en sådan försäljning så mycket hellre, som, under det huset genom sitt läge och konstruktion synnerligen väl lämpar sig för telegrafverkets ändamål, riksbankens lokaler på grund af den ökade rörelsen och andra orsaker visat sig ej motsvara på desamma ställda kraf.

Innan en sådan försäljning kan komma till stånd är emellertid nödvändigt, att nya lokaler ordnas för riksbanken.

Fullmäktige hafva i sådant ändamål förhört sig om möjligheten att få inköpa passande tomt i staden för uppförande af ett bankhus. De anbud, som därvid inkommit, visa sig emellertid vara så höga, att fullmäktige icke ansett sig böra föreslå något af desamma till antagande. Utredningen har emellertid gifvit vid handen, att statsverket äger betydande områden inom staden, af hvilka flere skulle väl lämpa sig för riksbankens ändamål.

I främsta rummet hafva fullmäktige därvid fäst sig vid den s. k. landshöfdingens trädgård. Denna är ett vid landshöfdingsresidenset beläget område, som förut utgjort del af fästningsvallarne, men sedermera upplåtits, såsom namnet angifver, till trädgård åt landshöfdingen. Dess användning har emellertid ej varit den sålunda afsedda,

åtminstone sedan länge, utan har platsen af landshöfding efter landshöfding upplåtits åt staden till öppen plats. Såsom af bifogade karta framgår, torde dock områdets betydelse såsom öppen plats ej vara för staden af synnerlig stor vikt, då öppen plats finnes i omedelbar närhet på tre sidor. Då området äfven är betydligt större än som för riksbankens ändamål är behöfligt, skulle ej heller mer än ungefär en tredjedel af detsamma blifva för en riksbanksbyggnad behöflig och området sålunda fortfarande i öfvervägande grad bibehålla sin karaktär af öppen plats. Fullmäktige anse dessutom att platsens närhet till i främsta rummet länsresidenset samt äfven en af kasererna gör den väl lämpad såsom byggnadsplats för riksbanken. Emellertid afgåfvos ifriga protester mot fullmäktiges förslag dels från stadsmyndigheterna i Kristianstad under hänvisande på vikten af att öppna platser i ett stads-samhälle ej belamras med byggnader, dels från landshöfdingeämbetet i länet utan angifvande af särskilda skäl, dels slutligen från landtförsvarsdepartementet, under hvilket området officiellt hörde och som ansåg, att området kunde blifva för detsamma lämpligt såsom bytesobjekt med staden.

Med anledning af de sålunda gjorda invändningarna mot upplåtande för riksbanksbyggnad af tomt i »Landshöfdingens trädgård» företogs nya undersökningar. Dessa föranledde fullmäktige att fästa sig vid den s. k. Tyghustomten. Denna är synnerligen väl belägen och skulle otvifvelaktigt väl lämpa sig för en för riksbanken och posten inrättad byggnad. I de å detta område befintliga byggnaderna äro för närvarande inrymda verkstadslokaler och förråd för artilleriet, äfvensom bostäder och expedition för tygofficerarne. Artilleridepartementet, under hvilket sålunda dessa byggnader höra, har förklaradt, att om nya lokaler för ifrågavarande ändamål genom riksbankens försorg blefve å anvisad plats uppförda, hinder ej mötte för områdets afstående till riksbankens ändamål. Genom generalfälttygmästarens försorg hafva ritningar uppgjorts för ifrågavarande byggnader och kostnaderna för desamma beräknats. Enligt här befogad P. M. skulle kostnaderna härför komma att uppgå till cirka kronor 220,000, hvartill komma kostnaderna för att omedelbart komma i besittning af tomt. Utom det att de omförmälda kostnaderna synas fullmäktige väl höga, kan uppförandet af ett nytt riksbankshus ej påbörjas förrän de omförmälda byggnaderna för artilleriets behof blifvit uppförda, hvilket kan beräknas tidigast ske om ungefär två år. Det nya huset skulle sålunda troligen först om fyra år vara för sitt ändamål färdigt, under hvilken tid riksbanken sålunda skulle behöfva kvarblifva i sina nuvarande mindre lämpliga lokaler

samtidigt som den öfriga delen af huset upplåtits helt och hållet till telegrafverket och banken sålunda lämnats under mycket ofullständig bevakning.

Under sådana förhållanden anse sig fullmäktige knappast kunna tillstyrka detta förslag, ty till följd af nödvändigheten för telegrafverket att snarast komma i besittning af en del af det utrymme, som för närvarande disponeras af riksbanken, fordrar frågan en snar lösning.

En tomt, som väl skulle lämpa sig för riksbankens ändamål, är den till kyrkoherdebostället hörande trädgården, hvilken af kyrkoherden är uthyrd och, såsom ej belägen i omedelbar närhet af bostället, ej i allmänhet brukat af vederbörande användas för eget ändamål. Då emellertid frågan om denna tomts upplåtande läser böra underställas kyrkomötets beslut och sålunda ej kan afgöras på flere år, har äfven denna tanke måst uppgifvas.

Fullmäktige anse sig sålunda till följd af den därmed förbundna tidsutdräkt icke kunna förorda något af de tvenne sistnämnda förslagen och hålla fortfarande före, att inköp af en enskild tomt vore för dyrt och oändamålsenligt, då passande, staten redan tillhörig tomt verkligen finnes att tillgå.

För riksbankens ändamål erbjuder otvifvelaktigt »Landshöfdingens trädgård» de största fördelarne. Postverket anser läget för dess ändamål väl aflägsat. De lokaler posten disponerar i sparbankens hus äro däremot för dess ändamål synnerligen väl belägna, och husägaren lär hafva förklarat sig villig att i huset bereda önskade utvecklingsmöjligheter för verket.

Fullmäktige hemställa således, att utskottet ville vidtaga nödiga åtgärder för att plats måtte beredas i den s. k. »Landshöfdingens trädgård» i Kristianstad för uppförande af byggnad för riksbankens afdelningskontor därstädes.

För den händelse tomt på detta sätt skulle kunna beredas för riksbankens behof, anse fullmäktige att den ersättning, som från telegrafverket erhålles för det gamla huset, bör ungefärligen motsvara byggnadskostnaderna för det nya.»

I detta ärende har utskottet inhämtat följande.

I riksbankshuset i Kristianstad finnas inrymda i bottenvåningen riksbankslokalen, i våningen en trappa upp telegrafverkets stationslokaler samt i våningen två trappor upp bankdirektörens bostadvåning, hvarförutom å vinden inredts en mindre bostadslägenhet för bankens vaktmästare.

Sedan telegrafstyrelsen funnit förenämnda för telegrafverket upplåtna lokal otillräcklig samt därför ansett det nödvändigt att bereda erforderligt ökad utrymme åt telefonstationen, har styrelsen, för att undgå en del af de för telefonstationens flyttning erforderliga, ganska afsevärda flyttningskostnaderna och sedan upplysts, att äfven banklokalen behöfde ökad utrymme, hvilket icke kunde beredas på den af riksbanken innehafda tomten, inledt underhandlingar med bankofullmäktige om öfverlåtande till telegrafverket af den nuvarande riksbanksbyggnaden. Därefter förklarade sig fullmäktige villiga att, under förutsättning af Riksdagens bifall, till telegrafverket försälja fastigheten för 173,000 kronor.

Enligt utarbetade förslag till den ombyggnad, som skulle erfordras för erhållande af tidsenliga och tillräckliga stationslokaler inom fastigheten, har kostnaden för ombyggnaden beräknats uppgå till 30,000 kronor, hvartill komme kostnaden för värmeledning med 16,000 kronor, eller tillsammans 46,000 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen år 1908 medgaf Riksdagen att, såvida Riksdagen lämnade sitt tillstånd till att den riksbanken tillhöriga fastigheten i Kristianstad af banken till telegrafverket öfverlätas, för fastighetens förvärfvande af telegrafverket finge utgå en köpesumma af 173,000 kronor samt att för utförande af vissa ombyggnadsarbeten å fastigheten finge användas ett belopp af 46,000 kronor att utgå af de för anskaffande af lokaler i landsorten för telegrafverkets behof reserverade medel.

Uti skrifvelse den 6 februari 1908 gjorde fullmäktige i riksbanken hos Kungl. Maj:t framställning därom, att Kungl. Maj:t måtte uti proposition till dåvarande Riksdag föreslå, att det område i Kristianstad, som benämndes Landshöfdingens trädgård, finge mot visst förbehåll till riksbanken utan ersättning eller mot den ersättning, som kunde finnas lämplig, öfverlätas en areal af omkring 1000 eller 1200 kvadratmeter för uppförande därå af ett riksbankshus.

Efter det i anledning häraf infordrade utlåtanden afgifvits af Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län och arméförvaltningen samt stadsfullmäktige i Kristianstad inkommit med en skrift i ärendet, fann Kungl. Maj:t framställningen icke till någon vidare åtgärd föranleda.

Kungl. Maj:ts befallningshafvande åberopade i sitt utlåtande, att angående dispositionen af ifrågavarande område i gällande stat för landshöfdingen förekomme följande anmärkning: »Landshöfdingen åtnjuter därjämte rättighet till bostad i länsresidenset samt äger att begagna därtill hörande trädgård och parkanläggning» samt meddelade, att då

den nuvarande landshöfdingen tillträdde bostaden med tillhörande trädgård, han med staden Kristianstad träffade aftal, hvarigenom staden förband sig att under landshöfdingens tjänstetid vårda och underhålla trädgårds- eller »rättare parkanläggningen», mot det att allmänheten medgäfvos tillträde till densamma. Efter framhållande, att det icke borde anses otillbörligt, att i fråga om en sådan byggnad som ett länsresidens något offrades för utseende och trefnad, anfördes vidare, att Kristianstads länsresidens vore för närvarande i all sin enkelhet just till följd af sitt åt tre sidor fria läge en prydnad för staden på samma gång det erbjöde ljusa och soliga lokaler såväl för länsstyrelsen som boställshafvaren. Skulle däremot en byggnad förläggas på den lilla öppna plats, som emellan residenset och elementarläroverket bildades af ifrågavarande område, och residenset sålunda finge sin fasad åt en gata i stället för åt en öppen plats, komme det hela att alldeles förlora sin tilltalande karaktär samtidigt med att den landshöfdingen tillförsäkrade förmånen af bostad i residenset blefvö till sitt värde i hög grad nedsatt. Med hänsyn till de stora byggnadskomplexer, som bildades af residenset, artillerikasernen och elementarläroverket, kunde det i hvarje fall icke anses annat än olämpligt, att de små öppna platser, som af dem så godt som omslötes, belamrades med byggnader. På grund häraf hemställdes, att fullmäktiges framställning icke måtte vinna afseende.

Arméförvaltningen anförde i sitt ofvannämnda utlåtande i hufvudsak följande. Ifrågavarande tomt hade af ålder tillhört kronan och försvarsverket, men för någon tid varit öfverlåten till staden. I sammanhang med fråga om utflyttning af södra stadsgränsen gjordes af Kungl. Maj:ts befallningshafvande hos Kungl. Maj:t framställning, att tomten skulle till kronan återlösas, men fann Kungl. Maj:t den 16 april 1858 pröfning af denna fråga böra anstå, till dess sig visat, huruvida kronans återstående jord och tomtlotter blefve tillräckliga för inlösen af det för militära behofven på stället nödiga jordutrymme. Efter öfverenskommelse om villkoren för jordutbyte emellan kronan och staden hade Kungl. Maj:t den 15 november 1859 beträffande ifrågavarande tomt föreskrifvit följande: »Hvad särskildt beträffar den invid landshöfdingeresidenset belägna, kronan genom bytet tillfallande tomt, hvilken blifvit uppskattad till ett värde af 901 riksdaler 25 öre, vilje vi i nåder tillåta att densamma, som för närvarande icke finnes till något kronans ändamål behöflig, må, enligt därom tillförene skedd framställning, åt landshöfdingen i Kristianstads län tills vidare upplåtas, för att användas till trädgårds- eller parkanläggning, med förbehåll att, därest behof af tomtens begagnande för kronans räkning skulle framdeles uppstå, den genast må

afträdas, samt att under öfverlåtelse tiden fjärde hufvudtiteln icke må därför vidkännas några kostnader vare sig för underhållet af därinvid löpande gator eller i andra hänseenden.» Af det anförda framginge, att äganderätten till tomten tillkomme landtförsvaret och att dispositionsrätten till densamma endast upplåtits åt landshöfdingen tills vidare, till dess behof af dess begagnande för kronans räkning föreläge. Något landtförsvarets behof af tomten, hvilket i främsta rummet torde i upplåtelsevillkoret afses, föreläge visserligen ej omedelbart, men sådant kunde när som helst uppstå och vore äfven under den närmaste tiden att motse. I sådant afseende framhölles, att efter beslut om Norra skånska infanteriregementets förläggning till Kristianstad för kasernområde och öfningsfält afsedd mark lämpligen borde tillökas med vissa staden Kristianstad tillhöriga områden samt att förvärfvande häraf kunde i väsentlig mån underlättas, om landtförsvaret hade ifrågavarande för staden begärliga tomt såsom vederlag. Men äfven om tomten ej för detta ändamål skulle ifrågakomma, ansåge arméförvaltningen, att densamma med hänsyn till flera andra militära lokalfrågor borde för landtförsvaret reserveras.

Stadsfullmäktige i Kristianstad framhöllo uti sin omförmälda skrift önskvärdheten af att ifrågavarande plats icke måtte för angifna ändamål upplåtas.

Generalfältygmästaren har uti åberopad P. M. angående nuvarande tygstatsetablissemmentets i Kristianstad afstående för riksbankens behof anført, att, innan detta etablissemment kunde afstås, måste ny tygstation vara uppförd och att denna syntes lämpligast kunna förläggas väster om nya artillerikasernen å plats, som visserligen af staden vore upplåten till kronan, men som ännu icke kunde af denna disponeras, med mindre icke öfverenskommelse kunde träffas med staden, att de lägenhetsinnehafvare, hvilka med staden hade ännu några år gällande kontrakt, blefve uppsagda. Det nya etablissemmentet borde omfatta verkstäder, förrådslokaler samt expeditionslokaler och bostäder ungefärligen till den omfattning, som det nuvarande innehölle, hvarigenom den del af nuvarande tygstationen, som låge framför stora gevärsförrådsbyggnaden, kunde till riksbanken öfverlåtas.

Enligt uppgjorda ritningar och kostnadsförslag hafva kostnaderna för nytt tygstatsetablissemment vid nya norra artillerikasernen i Kristianstad beräknats till 218,000 kronor, hvartill komme kostnaden för maskiners m. m. förflyttande och uppsättning till omkring 2,000 kronor.

Kostnaderna för etablissemmentet äro fördelade på följande hufvudposter:

1 st. Bostads- och expeditjonsbyggnad	Kr. 62,500: —
1 „ Verkstadsbyggnad	„ 80,500: —
1 „ Förrådsbyggnad	„ 28,500: —
1 „ Afträdesbyggnad	„ 2,000: —
Vatten- och afloppsledningar samt elektrisk belysning	„ 6,500: —
Uppfyllning af gårdsplanen till omgifvande gatu- höjder samt röjning af byggnadsplatsen	„ 13,000: —
Stensättning kring byggnaderna samt stängsel	„ 4,500: —
Ritningar, kontroll och arbetsledning samt oförut- sedda utgifter vid grundläggningen	„ 20,500: —
Summa kronor	218,000: —

Särskilda delegerade från bankoutskottet hafva besökt Kristianstad och därvid haft tillfälle att vitsorda såväl riktigheten af fullmäktiges uttalande, att riksbankens nuvarande lokaler därstädes på grund af den ökade rörelsen och andra orsaker visat sig ej motsvara på desamma ställda kraf, som den oundgängliga nödvändigheten för telegrafverket att i Kristianstad erhålla ökad utrymme. Emellertid synes riksbankens byggnad mycket väl lämpa sig för telegrafverket, som efter vidtagande af erforderliga ombyggnadsarbeten där kan erhålla det erforderliga ökade utrymme, utan att underkasta sig de afsevärda kostnader, som vid lokalernas förflyttande till annan plats skulle uppstå. För riksbanken är det därför nödvändigt att få en ny tomtplats. Delegerade hafva dels granskat de olika förslag, som i sådant afseende föreligga, dels samrådt i ärendet med personer i Kristianstads kommun. Häraf har framgått, att det är synnerligen svårt att träffa ett afgörande mellan de olika byggnadsplatser, som föreslagits, alldenstund enhvar af de föreslagna tomterna har både fördelar och olägenheter. Då därtill kommer, att ytterligare underhandlingar med såväl statsinstitutioner som Kristianstads stad erfordras, innan definitivt förslag kan föreläggas Riksdagen, håller utskottet före, att frågan om bestämmandet af tomt för riksbankshuset i sagda stad bör anstå till nästkommande riksdag.

Utskottet finner ytterligare stöd för denna sin mening dels i den omständigheten att innevarande Riksdag redan beslutit uppförandet af ett riksbankshus, nämligen i Växjö, dels i tagen hänsyn till statsbudgeten.

För vidare utredning i ärendet har utskottet därför funnit det

nödvändigt att anmoda fullmäktige i riksbanken att fullfölja dessa underhandlingar och därefter till nästa års bankoutskott inkomma med förnyadt förslag.

Då enligt hvad utskottet inhämtat, jämväl postverket i en nära framtid är i behof af nya lokaler i Kristianstad, torde hänsyn härtill tagas vid de fortsatta underhandlingarne, så att om möjligt äfven i Kristianstad, såsom i ett flertal andra residensstäder, ifrågavarande statsinstitutioner må kunna, på sätt inom Riksdagen vid flera föregående tillfällen framhållits såsom önskvärdt, inrymmas i en byggnad.

Emellertid läser det för telegrafverket vara af stort behof att fortast möjligt erhålla det ökade utrymme, som genom öfverlåtelse af riksbankens nuvarande byggnad i Kristianstad och dess ombyggnad afsetts att bereda verket. Tillsvidare torde dock detta behof kunna tillgodoses genom att den ifrågasatta ombyggnaden inskränkes till telegrafverkets nuvarande lokal samt den 2 trappor upp belägna bostadsvåningen, som nu är upplåten till verkställande styrelseledamoten vid kontoret, medan själfva banklokalen förblifver orubbad.

Utskottet har därför ansett sig kunna föreslå, att telegrafverket, som enligt erhållna upplysningar lämpligen ej kan vidtaga ombyggnaden förrän fastigheten är dess egendom, får densamma redan nu till sig öfverlåten mot villkor, att riksbanken får förhyra sin nuvarande lokal, till dess frågan om anskaffande af ny byggnad för riksbanken kan på ett tillfredsställande sätt ordnas.

På grund häraf får utskottet hemställa,

att Riksdagen ville besluta:

a) att den riksbanken tillhöriga fastigheten i Kristianstad får af riksbanken öfverlåtas till telegrafverket mot en köpesumma af 173,000 kronor och med förbehåll, att den nuvarande banklokalen må mot skälig hyra af riksbanken disponeras, till dess ny lokal för riksbanken hunnit anskaffas;

b) att köpesumman 173,000 kronor afsättes till anskaffande i Kristianstad af tomt och ny byggnad för riksbanken; samt

c) att åt bankofullmäktige lämnas uppdrag att föranstalta om ny undersökning för beredande af lämplig byggnadsplats för riksbankens afdelningskontor i Kristianstad och därvid jämväl söka verkställa utred-

ning om en eventuell nybyggnad med lokaler såväl för riksbanken som för postverket.

Stockholm den 7 maj 1909.

På bankoutskottets vägnar:

WERNER G. VON SCHWERIN.

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 8 maj 1909, kl. 2 e. m.

Memorial, angående försäljning till telegrafverket af en riksbanken tillhörig fastighet i Västerås.

Fullmäktige i riksbanken hafva den 6 maj 1909 till utskottet aflåtit en så lydande skrifvelse:

»Genom beslut af 1908 års Riksdag hafva fullmäktige bemyndigats att för ett pris af 33,500 kronor och på i öfrigt angifna villkor för riksbankens räkning inköpa tomten n:o 9 a i Västerås stads norra kvarter enligt viss reglering.

Enligt hvad som inhämtas af bankoutskottets i ärendet afgifna memorial har afsikten varit att sammanslå den för riksbanken inköpta tomten med en bredvidliggande, telegrafverket tillhörig tomt, för att å den sålunda bildade tomten uppföra en gemensam byggnad för riksbanken, posten och telegrafverket. Förhandlingar hafva pågått mellan vederbörande styrelser angående fördelaktigaste sättet att ordna byggnadsfrågan. Häraf har framgått, att telegrafverket lämpligast borde blifva byggherre och riksbanken hyresgäst, hvaraf följer att ägande-